

Artikel 14.

In de gevallen, waarin de wet de kennisneming van geschillen opdraagt aan den rechter die een vonnis gewezen heeft, treedt in de plaats der ontbonden rechtbank te *Haarlem* de rechtbank te *Amsterdam*.

Naar laatstgemelde rechtbank worden mede overgebracht de archieven der ontbonden rechtbank te *Haarlem*, alsmede de gelden, geldswaardige papieren en andere zaken of stukken ter griffie dier rechtbank berustende.

Artikel 15.

Deze wet is niet van invloed op de op het tijdstip harer invoering bij de arrondissements-rechtbanken te *Amsterdam* of te *Alkmaar* aanhangige zaken, noch op de op hetzelfde tijdstip reeds gedane dagvaardingen en oproepingen om voor die rechtbanken te verschijnen, noch op de op datzelfde tijdstip reeds bepaalde comparitien voor de presidenten dier rechtbanken te houden.

Artikel 16.

Bij de eerste benoeming van rechterlijke ambtenaren, vereischt tot de invoering van deze wet, blijft artikel 52 der wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie buiten toepassing.

Artikel 17.

Deze wet treedt in werking den

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle ministeriele departementen, autoriteiten, collegien en ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Justitie,

[127. 3.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Door dit wetsontwerp wordt wijziging gebragt in de indeeling van het rechtsgebied van het gerechtshof te Amsterdam, gelijk die thans is vastgesteld bij de wetten van 9 April 1877 (*Staatsblad* n°. 77) en van 6 Mei 1878 (*Staatsblad* n°. 31); alsmede in de samenstelling der arrondissements-rechtbank te Amsterdam, thans geregeld bij de wet van 9 April 1877 (*Staatsblad* n°. 79).

De opheffing wordt voorgesteld van het arrondissement Haarlem, met indeeling van de kantons Haarlem en Haarlemmermeer onder het arrondissement Amsterdam, en van het kanton Zaandam onder het arrondissement Alkmaar, dat daarentegen de kantons Hoorn en Medemblik verliest, die bestemd zijn om, met het kanton Purmerend uit het op te heffen arrondissement Haarlem een nieuw arrondissement te vormen, waarvan de rechtszetel zal zijn gevestigd te Hoorn. Eindelijk wordt het kanton Hilversum overgebracht naar het arrondissement Utrecht.

Ook in de *kantonnale* grenzen worden eenige kleine wijzigingen gebragt.

Het kanton Purmerend wordt vergroot door de toevoeging van de gemeenten Buiksloot, Nieuwendam en Ransdorp uit kanton Amsterdam n°. 3, en van de gemeenten Graft, de Rijp en Schermerhorn uit kanton Alkmaar. De oud-Westfriesche gemeenten Nieuwe-Niedorp, Oude-Niedorp en Winkel worden uit kanton Schagen overgebracht naar kanton Medemblik.

Het herstel van de tot 1877 te Hoorn gevestigde arrondissements-rechtbank en de in onafscheidelijk verband daarmede staande opheffing van de rechtbank te Haarlem is, blijkens de sedert 1877 opgedane ervaring, wenschelijk, zoowel wanneer men let op het belang der justitiabelen,

als met het oog op de belangen en van den Staatsdienst en van de schatkist.

Ten noorden van het Noordzeekanaal loopen alle voornamelijk middelen van gemeenschap, zoo te land als te water, van Noord naar Zuid, terwijl de verbindingen van Oost tot West gebrekkig en schaarsch zijn. De reden hiervan is duidelijk; het geheele verkeer is gericht naar Amsterdam.

Hieruit volgt, dat ook voor de rechterlijke arrondissementen de natuurlijke indeeling van Noordholland ten noorden van het kanaal niet is in eene noordelijke en zuidelijke, maar in eene oostelijke en westelijke helft.

Het behoeft wel nauwlijks herinnering, dat reeds in 1877 hierop gewezen is door hen die de toen voorgestelde indeeling, voor zooveel Noordholland betreft, bestreden. Maar het moet erkend worden dat de ervaring hunne voorspellingen bevestigd heeft en dat — en in zóóver zijn dus sinds dien tijd de omstandigheden veranderd — wat toen slechts mogelijk of waarschijnlijk kon worden genoemd, thans als een stellig feit moet worden in rekening gebragt.

De voortdurende klachten door de justitiabelen van het voormalig arrondissement Hoorn sedert 1877 aangeheven, komen niet het minst van diegenen die, buiten de stad Hoorn wonende, boven alle verdenking van voorliefde voor lokaal belang verheven zijn. De tegenwoordige indeeling levert voor de bewoners van het oude West-Friesland door de langdurige en lastige reis naar Alkmaar groote bezwaren op, bezwaren die niet in vergelijking komen met het luttele ongerief dat, volgens de voorgestelde wijziging, de Haarlemmers bij opheffing hunner rechtbank zouden ondervinden door naar Amsterdam te stoomen. Voor de bewoners van het kanton Purmerend is, in verband met den in aanleg zijnden spoorweg, de hernieuwde indeeling onder hun vroegeren regtszetel Hoorn mede aanbevelenswaardig. Thans hebben zij zich over Amsterdam naar Haarlem te begeven, en reizen dus eerst een arrondissements-rechtbank voorbij, iets wat niet practisch kan geacht worden. De geldelijke belangen van den Staat vallen samen met de belangen der justitiabelen.

Opheffing van de rechtbank te Haarlem, gejaard met vestiging eener rechtbank te Hoorn, bezorgt aan den Staat eene aanzienlijke besparing van kosten, en dit zoowel wat de *jaarlijksche* uitgaven betreft, alsook in *kapitaal*.

Met betrekking tot de jaarlijksche uitgaven komt vooreerst in aanmerking de besparing van gerechtskosten die door de verbeterde indeeling zal worden verkregen; voortaan geen langdurige reizen meer, en gelegenheid voor ieder bewoner van de gewijzigde arrondissementen om op denzelfden dag uit en thuis zich naar zijn rechtszetel te begeven.

In de tweede plaats zullen de jaarlijksche uitgaven voor de rechtbank te Hoorn als rechtbank der 2de klasse, aanmerkelijk minder zijn dan die thans voor de rechtbank der 1ste klasse te Haarlem gevorderd worden.

Rekent men in beide gevallen op het wettelijk *maximum* van personeel, dan zou de besparing f 15 200 bedragen; rekent men op het wettelijk *minimum* van personeel, dan zal men door het Regeeringsvoorstel nog een jaarlijksche besparing van f 10 200 verkrijgen.

Alzoo kan zonder eenig noemenswaardig bezwaar voor de schatkist voorzien worden in de dringende behoefte aan uitbreiding van personeel voor de rechtbank te Amsterdam.

Het is in het belang eener geregelde, spoedige berechtiging van zaken volstrekt noodig, dat voor deze laatste rechtbank de mogelijkheid besta meer zittingen te houden. Art. 3 van dit wetsontwerp baant daartoe den weg, door het aantal rechters te Amsterdam met drie te vermeerderen. Tevens wordt het getal substituut-officiëren en substituut-griffiers van 4 op 5 gebragt. De kosten dezer uitbreiding bedragen f 13 500 's jaars *in meer*; vergelijkt men deze som met de straks vermelde f 10 200 in *minder*, dan blijkt dat voor eene luttele som de Amsterdamsche justitiabelen aan sneller recht geholpen worden.

De voordeelen in *kapitaal* die voor den Staat uit het ontwerp voortvloeiën, zijn niet onaanzienlijk.

Te Haarlem is een nieuw rechtsgebouw noodig, dat (men denke aan Tiel) p. m. f 120 000 zou moeten kosten. Te Hoorn daarentegen is een doelmatig gebouw aanwezig, dat, zonder eenig bezwaar voor de schatkist, op nieuw als zetel eener rechtbank kan worden in dienst gesteld.

Wijziging der wetten van 9 April 1877 en van 6 Mei 1878 enz. (arrondissements-regtbank Haarlem).

Daarbij zou de groote strafgevangenis te Hoorn, waarvoor groote sommen zijn besteed en die uitnemend geschikt is om op den duur, hetzij tot militaire strafgevangenis, hetzij tot Rijkswerkinrichting te dienen, moeilijk in stand kunnen blijven, indien de rechtbank niet werd hersteld. De ervaring leert dat de goede gang van zaken in een strafgesticht voor een groot deel afhangt van goede samenstelling der commissie van administratie. Zullen de gestichten werkelijk *strafgestichten* blijven en niet in philanthropische inrichtingen ontaarden, dan moeten in dergelijke commissies juridische elementen een gewichtige plaats innemen. Zonder rechtbank zal, op den duur, te Hoorn het juridisch element genoegzaam uitsterven, terwijl het evenmin in de naaste omgeving te vinden is. Te Leiden, met eene universiteit en eene balie moge dit gevolg van opheffing eener rechtbank zich minder doen gevoelen; voor Hoorn is het niet te ontkennen. Over de eventueele Rijkswerkinrichting te Veere zal zeer gemakkelijk van het in de onmiddellijke nabijheid gelegene Middelburg uit, toezicht zijn uit te oefenen; voor Hoorn zou zoo iets onmogelijk zijn. Zullen alzo de tonnen gouds aan de strafinrichting te Hoorn besteed, niet gevaar loopen op den duur een dood kapitaal te worden, dan herstelle men de rechtbank aldaar.

De opheffing van het bestaand ongerief voor de justitiabelen in West-Friesland, die bij het ontwerp wordt voorgesteld, gaat alzo, alles te zamen genomen, gepaard en met een zeer belangrijk voordeel voor de schatkist, en met bespoedigde rechtsbedeeling te Amsterdam.

Wat staat nu tegen dit een en ander over?

Naar het oordeel van den ondergeteekende, weinig of niets.

Voor de bewoners van het kanton Haarlem is de reis van Haarlem naar Amsterdam geen noemenswaardig nadeel; zij worden, geheel in den algemeenen geest der indeeling van 1877, gelijk gesteld met de inwoners van Leiden, Nijmegen en Deventer, die een even korte reis naar 's Hage, Arnhem en Zutphen te maken hebben. En wat de Haarlemmermeer betreft, de bewoners van dat kanton zijn gemiddeld van Amsterdam niet verder verwijderd dan van Haarlem.

Of zou men tegen dit ontwerp wellicht aanvoeren dat daardoor op losse schroeven gesteld wordt wat in 1877 werd vastgesteld? Juist het tegendeel is waar. Wie

voor de indeeling van 1877 sympathie wil wekken, neme rechtmatige grieven weg; wie een gebouw wil in stand houden, ga in tijds over tot eene noodige reparatie.

Het ontwerp is daarenboven strikt beperkt tot het rechtsgebied van het gerechtshof te Amsterdam en zou niet kunnen worden uitgestrekt tot de andere onderdeelen der rechterlijke indeeling van 1877, waaromtrent trouwens aan verandering geen de minste behoefte bestaat.

Wat de kleine wijzigingen in de kantonnale grenzen betreft, kan met een korte opmerking worden volstaan.

De gemeenten Buiksloot, Nieuwendam, Ransdorp, Graft en de Rijk behoorden ook vroeger tot het kanton Purmerend; bezwaar werd daaruit nooit geboren.

Schermerhorn, even als de Rijk en Graft op het zoogenaamde Schermereiland gelegen, behoort mede meest natuurlijk tot het arrondissement Hoorn, even als het nabijgelegen Ursem, waarmede het zelfs den burgemeester gemeen heeft.

De gemeenten Winkel, Nieuwe-Niedorp en Oude-Niedorp behooren niet alleen historiesch tot West-Friesland maar zijn ook op zóó korten afstand van Medemblik gelegen dat uit hare toevoeging tot dat kanton voor de justitiabelen niet het minste bezwaar ontstaat.

De grensaanwijzing van de vier kantons Amsterdam is in overeenstemming gebracht met de thans geldende plaatsbenamingen.

De overgangsbepalingen van het ontwerp (artt. 5—16) zijn, mutatis mutandis, ontleend aan de artt. 2—5, 13—15, 17—19, 21 en 22 van de wet van 9 April 1877 (*Staatsblad* n°. 80). Daarbij valt nog op te merken:

1°. dat, daar uit het personeel der rechtbank te Haarlem niemand den ouderdom van vijfen zestig jaren bereikt heeft, een levenslange verstreking van de jaarwedde als wachtgeld niet in aanmerking komt;

2°. dat de griffier bij die rechtbank geen toelage geniet, krachtens de bepalingen van art. 2 der wet van 31 December 1856 (*Staatsblad* n°. 165) of van art. 5 der wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 68), zoodat ook daarin niet behoefte te worden voorzien.

De Minister van Justitie,

A. E. J. MODDERMAN.

